

J.M. Dołęga

"Footnotes on the philosophy of biology", E. Mayr, "Philosophy of Science" 36 (1969) : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 7/1, 203-205

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cyjnej statystycznej filozofii przyrody. Wydaje się, że sam autor nie ma w tej sprawie określonego poglądu. Autor nie podaje również dowodów na to, dlaczego to ma być „jedyna” filozofia przyrody.

Podane pytania i wątpliwości jakie nasunęły się w trakcie czytania książki Francoeura, nie tyle obciążają autora, który podjął się trudnego zadania przedstawienia syntezy współczesnej wiedzy w przedmiocie ewolucjonizmu w różnych jego aspektach poznawczych, ile wskazują na wielką złożoność i zróżnicowanie tego zagadnienia. Wymienieni we wstępie adresaci książki znajdują w niej wiele informacji, zwłaszcza w aspekcie filozoficzno-teologicznym. Materiał ten może być również wykorzystany z pożytkiem przy następnych próbach syntetycznego ujęcia problemu ewolucji, pod warunkiem jednak uprzedniego opracowania metodologicznych podstaw takiej syntezy.

J. M. Dołęga

Mayr E., *Footnotes on the philosophy of biology*, „Philosophy of Science”, 36 (1969) 2, 197—203

Znany angielski teoretyk ewolucjonizmu, Ernest Mayr, podejmuje w artykule ważne problemy z zakresu filozofii biologii, a w szczególności zagadnienie podstawowych pojęć i praw biologicznych i ich specyficzności i odrębności w porównaniu z fizykalnymi, oraz analizuje stosunek filozofii biologii do filozofii fizyki.

1. Odrębność biologii wynika z jej przedmiotu badań oraz metod stosowanych w tych badaniach. Wielka złożoność obiektów biologicznych, ich uwarunkowania historyczne widoczne między innymi w systemie genetycznym organizmów, są powodem całkowitej ich różnicy w stosunku do przedmiotu badań fizyki. Specyficzność przedmiotu biologii determinuje swoistość metod stosowanych w tej nauce, co prowadzi do twierdzenia, że „biologia jest nauką, która stoi w centrum wszystkich nauk” (s. 198). Jest nauką, która skupia główne zasady wszystkich nauk i można jej, według Mayra przyznać charakter unifikujący.

2. Filozofia biologii jest współcześnie w ciągłym rozwoju i zyskuje coraz szersze uznanie samych biologów. Do niedawna wiele uogólnień z fizyki przenoszono dość mechanicznie na teren biologii, co prowadziło niejednokrotnie do nieporozumień. Wiele odkryć nauk biologicznych, uzyskanych w ostatnich czasach, nie ma prawie żadnego odpowiednika w naukach fizykalnych, jest więc czymś charakterystycznym tylko dla nauki o istotach żywych. Analogicznie można by powiedzieć, że fizyka tak się ma do biologii, jak geometria euklidesowa do nie-

euklidesowej. Takie kierunki biologiczne jak witalizm czy redukcjonizm, nie wyjaśniają adekwatnie biologicznej charakterystyki organizmów i winny być dzisiaj pomijane. Badanie żywych obiektów nie można sprowadzać jedynie do reakcji chemiczno-fizycznych. Z tych powodów również i filozofia biologii, opracowująca terminy i pojęcia oraz metody stosowane w naukach biologicznych, ma charakter odrębny od filozofii fizyki.

3. Przeddarwinowskie pojęcie gatunku, wypracowywane w oparciu o poglądy bądź Platona i Arystotelesa, bądź esencjalistów i nominalistów, autor przeciwstawia pojęcie gatunku, określonego na bazie pojęcia populacji. Używa wprawdzie określenia biologicznego „gatunek”, ale nie ma on nic wspólnego z pojęciami gatunku w rozumieniu filozofów przeddarwinowskich.

Innym pojęciem biologii współczesnej, które przeszło pewne zmiany, jest pojęcie klasyfikacji. Teoria klasyfikacji oparta na porządku natury i oczywistości „istot”, stosowana zarówno do obiektów martwych jak i ożywionych, dzisiaj została zastąpiona przez ewolucyjną teorię klasyfikacji, różną od teorii przeddarwinowskich.

Pojęcie przyczynowości w rozumieniu klasycznej mechaniki nie jest dzisiaj szeroko stosowane w biologii. W dziedzinie tak złożonych systemów, jakimi są organizmy, możemy mówić o przyczynowości tylko w statystycznym sensie. Nawet współczesna fizyka przyjmuje niepredykatywną, statystyczną formułę przyczynowości.

Zagadnienie teleologii, rozumiane jako zaprogramowanie wszystkiego do harmonijnego rozwoju we wszechświecie (jest to teleologia w znaczeniu ścisłym), nie może być opracowywane w płaszczyźnie nauk przyrodniczych. W płaszczyźnie tych nauk możemy adekwatnie zamiast terminu „teleologia” używać pojęcia „teleonomia”.

Znamienne w biologii jest stanowisko typologa i populacjonisty. Uczony myślący kategoriami typologicznymi, to klasyczny biolog z czasów przeddarwinowskich. Według niego nauka musi zajmować się badaniem jednostek jedynie w świetle stałych modeli czy stałych typów. Natomiast populacjonista uznaje jednostkę za konkretną rzeczywistość, rządzoną własnymi prawami i stanowiącą przedmiot badań, a populacja jest organicznym zgrupowaniem jednostek. Dla typologa typ jest czymś rzeczywistym, a wariacja jest złudzeniem, podczas gdy dla populacjonisty typ jest abstrakcją, a jedynie wariacja jest rzeczywistą.

Badania w zakresie nauk biologicznych i metodologii biologii, szczególnie ważne dla poznania natury człowieka, jego przeszłości i przyszłości, mogą służyć za punkt wyjściowy analiz filozoficznych bardziej, niż osiągnięcia fizyki. Stąd wyłania się potrzeba badań filozoficznych nad naturą tego jedyne go zjawiska, specyficznego skutku historycznego rozwoju, jakim jest organizm żywy oraz właściwości złożonych syste-

mów. Osiągnięcia biologii ostatnich lat ściśle, zdaniem autora, korelują z pojęciami uzyskanymi przez fizykę. Współcześnie filozofia nauki w swych rozważaniach musi objąć nie tylko wyniki badań fizyki i filozofii fizyki, ale również i osiągnięcia biologii i filozofii biologii.

Sygnalizowane przez autora problemy oraz jego własne stanowisko, godne uwagi, winno być podjęte przez biologów i uwzględnione przez filozofię nauki. Nadto wydaje się, że radykalna różnica między ujęciami fizyki i biologii, podkreślana przez Mayra, jest dzisiaj zniwelowana przez takie nauki jak biofizyka i biochemia.

J. M. Dołęga

KOMUNIKAT

Informujemy, że przy Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie powstała Komisja do Badań nad Historią Teologii w Polsce, która wydaje materiały i opracowania pod wspólnym tytułem „*Textus et Studia Historiam Theologiae Poloniae Medii Aevi Illustrantia*” zawierająca informacje o polskiej recepcji i kształcie podstawowych problemów teologii.

W roku 1971 ukażą się pierwsze tomy:

- T. I: Ks. A. L. Szafrański, W. Seńko, *Tractatus de sacramento altaris; De crebra communione*;
- T. II: K. Wójcik, J. Czernkowski, *Johannis de Kluczbork Commentarium in Epistolas S. Pauli, Johannis de Trzciana de natura ac dignitate hominis*.